

Приложение. Форма за учебен план за курса

Философия на езика в античността

Курс за обучение в ОНС „Доктор“	
Научно направление	Хумаитарни науки
Докторантска(и) програма(и)	Всички филологически и философски докторантски програми във ФКНФ, ФСлФ и Философски факултет, както и аналогични акредитирани в БАН
Код. Наименование на курса (учебната дисциплина)	ФИЛОСОФИЯ НА ЕЗИКА В АНТИЧНОСТТА
Титуляри на курса	Доц. дн Димка Гичева-Гочева
Език на обучение	български

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		
Извън-аудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	5
	Научно есе	15
	Курсов учебен проект	
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	25
Обща извънаудиторна заетост		45
ОБЩА ЗАЕТОСТ		
Кредити аудиторна заетост ¹		5
Кредити извънаудиторна заетост		
ОБЩО ЕКСТ		5

Предварителни изисквания

¹ Моля, отбележете ако кредитите не са приложими

Няма

Цел и задачи на курса

Целта на този курс е двойна: да даде представа за античните виждания по отношение на философията на езика и теоретичната лингвистика и същевременно - да предложи специализиран историко-философски курс, проследяващ раждането и развитието на идеи от миналото, които са живи и до днес.

Задачи: участниците в курса да бъдат запознати и убедени във важността на трите проблемни кръга, представени в анотацията по-долу.

Анотация на курса

Курсът е предвиден за 30 часа, 5 кредита. Съсредоточава се върху основополагащи автори и произведения на античното гръцко философстване с оглед на проблемите, които поставят те по отношение на философията *на* и *за* езика, семантиката и семиотиката, и по-конкретно:

1. Необходимостта от познаването на античната философия за разбирането на модерното мислене. В перспективата на лингвистичната философия и философстването за езика

изобщо, гръцкото мислене изпъква отчетливо като архетип както на непреходните питання за това, достига ли мисълта до битието, а словото – до мисълта и битието, така и на съвременните логоцентрични предпочитания на множество фундаментални и специализирани хуманитарни дисциплини.

2. Продуктивността на философско-лингвистичните теории на XX ВЕК при използването им в осмислянето на античните схващания. От тази позиция се вижда, че голяма част от теориите за езика и семиотиката през нашия век могат да бъдат евристично средство за разбиране на античната елинска философия. Например Чомски и Феликс Клийв като интерпретатори на Парменид, Фердинанд дьо Сосюр и Жак Дерида – на Платон, Пол Рикъор, Жак Маритен и Емил Бенвенист – на Аристотел, лингвистичният анализ и традиционната семиотика – на Епикур и стоиците, Ролан Барт и Умберто Еко – на Порфирий.
3. Единството и непрекъсваемостта на традицията във философстването оттогава до днес. Сходността на философските интереси в античността и в наши дни – приликите в насочеността и отликите във фундаращите ги световиждания.

Тематичен план

1. Какво може да бъде определено като философия на езика в античността? Проблемът за зависимостта на философстването от конкретния език, чрез който и на който се мисли. Теорията за

лингвистичната относителност и теорията за саморазкриването на духа в гръцкия и чрез гръцкия език. Хердер, Вилхелм фон Хумболт, Хегел.

2. Логосът според Хераклит. Знаците, давани от оракула. Какво скрива и какво разкрива знакът?
3. “ И словото, и мисълта битие трябва да са”. Парменид, *За природата*.
4. Апориите на Зенон – традиционната им интерпретация и лингвистичният им аспект (от гл. т. на референтността на езика).
5. Старата софистика като основополагане на граматиката и философията на езика. Морфологичните и синтактичните открития на старите софисти. Езикословните проучвания на Протагор, Хипий и Продик. Словосъздаването при Антифонт.
6. Майсторството на старите софисти в играта със словото и мисълта. *Опровержение на софистическите доказателства* на Аристотел. Трактатът на Горгий *За природата, или за несъществуващото* – архетип на проблематиката за отношенията между битие, мислене и слово.
7. Платоновото философстване за същността и произхода на езика в *Кратил, Евтидем, Протагор* и *Горгий*. Дилемите: естественост/конвенционалност, еднозначност/многозначност, подарък от боговете/човешко достижение, благородно средство за общуване и убеждаване/долнопробен начин за манипулиране ли е езикът?
8. Естеството на словото според *Филеб* и *Теетет*. Езикът като порождение на крайното и безкрайното. Различията между словото-описание и речта-определение.
9. Писаното и неписаното слово във *Федър*. Изразяването при божествената лудост и речта на любовта. Словото, чрез което боговете се обръщат към хората и речта, с която хората общуват помежду си в *Тимей* и *Държавникът*. Битието, словото и мисълта в *Софистът*. Проблемът за езика и мисленето, и за онтологическия статус на лъжата.

10. Езиковата същност на Аристотеловите категории в едноименния трактат. Херменевтичната теория на *За тълкуването/за разбирането*.
11. Аристотеловият философски език и трите типа езиковост в него. Книга Делта на *Метафизика*.
12. Различието между смисъл и значение при Аристотел. Синонимност и омонимност на Платоново-Аристотеловите онтологически понятия. *Парменид*, *Софистът* и книги Дзета-Ета-Тета от *Метафизика*.
13. Схващането за знаците в канониката на Епикур. Трите писма на Епикур. Логос и лектон при старите стоици. Логос и знак, означаемо и означаващо в логиката на Старата Стоа.
14. Езикът в търсенето на критерий за истината при Секст Емпирик.
15. "Дървото" на Порфирий и модерната семиотика. *Въведение на Порфирий към Категориите на Аристотел*.

Методи на оценяване

Ще се оценява активното участие, представянето на доклад поне веднъж по време на аудиторната работа и финалната писмена работа.

Форма на завършване

Мини-конференция, на която всички участници в курса ще представят и ще обсъдим техните изложения по една или по няколко от темите в курса.

--

Допълнителни бележка

Адрес на електронния вариант на курс в Платформата за електронно обучение на СУ
https://elearn.uni-sofia.bg/course/view.php?id=35748

Препоръчана литература / Препоръчани информационни източници
<p style="text-align: center;">I. АНТОЛОГИИ:</p> <ol style="list-style-type: none">
1. <i>АНТИЧНА ФИЛОСОФИЯ</i>. Съставителство и въстъпителна студия Ради Радев, прев. Христо Данов, С., Изд. "Наука и изкуство", 1977, 1982, 1988, Ст. Загора, "Идея", 1994.
2. <i>Питагор и питагорейците</i>. Съставителство и превод Илия Панчовски, Стоян Терзийски, Александър Кашъмов, С., Изд. „ЛИК“, 1994 г. Приложения: текстове на Прокъл, А. Ф. Лосев и Карл Керени.
3. <i>Елеати</i>. Превод, предговор и съставителство Любомира Радоилска, С., Изд. „ЛИК“, 1996. Приложения: текстове на К. Райнхарт, А. Ф. Лосев, Ал. Койре.
4. <i>Стоици</i>. Превод, съставителство, бележки и въстъпителна студия Силвия Минева, С., Изд. „ЛИК“, 1995 г.

Произведения на антични автори:

А Р И С Т О Т Е Л: *Метафизика*. превод Николай Гочев (книги I-III и X-XIV) и Иван Христов (книги IV-IX). Ред. Димка Гичева-Гочева (книги I-III и X-XIV). Встъпителни студии и коментарни бележки – Димка Гочева и Иван Христов; индекси и бележки – Николай Гочев и Иван Христов. Библиотека „ДЕЛОС“, С., 2000 г., изд. „СОНМ“.

- *За душата*. прев. Марко Марков, вст. ст. Ради Радев, С., 1979. Изд. „Наука и изкуство“.
- *Категории*. Превод, встъпителна студия и коментар Иван Христов, С., 1992 г. Изд. „Наука и изкуство“; Фондация „Отворено общество“.
- *За поетическото изкуство*. Прев. и вст. ст. Александър Ничев, С., 1975 г. Изд. „Наука и изкуство“.
- *Реторика*. Прев. и вст. ст. Александър Ничев, С., 1986 г. Изд. „Наука и изкуство“. Аналитики. Том I: *Първа аналитика. За тълкуването* – прев. и коментар Иван Христов, С., 1997 г. Изд. къща „Христо Ботев“.
- *Топика*. Прев. и коментар Иван Христов, С., 1998 г. Изд. „Захарий Стоянов“.

Г О Р Г И Й: *Похвална реч за Елена. Защитна реч в полза на Паламед*. Превод Драга Сапаревска. В: *Антология на ораторскат Древна Гърция и Рим*. Съст. Величко Руменчев. УИ „Св. Климент Охридски“, 2012.

Д И О Г Е Н Л А Е Р Ц И Й: *Животът на философите*. съст. и превод Тодор Томов, предговор Цочо Бояджиев, С., 1985 г. Изд. „Народна култура“. II издание – С., 2002 г., „Планета-3“.

Е П И К Т Е Т: *Наръчник за живота. Беседи*. С., 2000 г., изд. „Кибеа“. Превод Калина Гарелова.

Е П И К У Р: *За щастието*. С., 1999, „Кибеа“. Превод Христо Данов. Предговор Лудвиг Маркузе. Послеслов Диоген Лаерций. Превод на предговора Евелина Банева, на послеслова – Доротей Табакова.

И З О К Р А Т: *Речи*. С., колекция *Архетип* на Фондация за българска литература. Превод Виолета Герджикова и Николай Шаранков. 2008.

К В И Н Т И Л И А Н: *Обучението на оратора*. Превод и предговор Макарий Порталски. Уводна студия Б. Богданов. С., „Наука и изкуство“, 1982.

К С Е Н О Ф О Н Т: *Сократически съчинения*. С., „Народна култура“, 1985, *а реч*. *Книга втора. Оратори* на превод Румен Стефанов, предговор Цочо Бояджиев.

И всички произведения на Платон и Порфирий, които в електронен формат са

в Мудъл-съдържанието на курса.

Дата	Разработил (<i>име, фамилия, подпис</i>)
23 януари 2020 г.	Доц. дн Димка Гичева-Гочева